

Underhåll av diken

Gruppövningar med fall
2018-03-22

Foto: Tilla Larsson

greppa näringen

Fall 2

Lantbrukaren som du är ute och ger råd hos tycker att det sedan länge är dags att underhålla i det samfälliga diket. Han har värdjat till alla deltagarna i dikningsföretaget (som är två stycken utöver honom själv), att vara med och bekosta ett underhåll. Deltagarna är inte intresserade av att bekosta arbetet då de har blivit till åren och för flera år sedan slutat med sin jordbruksproduktion.

Vad ska lantbrukaren göra?

Berätta för lantbrukaren att deltagarna har ett gemensamt tillstånd med ett rättskraft som de är skyldiga att följa. De är dessutom enligt lag skyldiga att ha en styrelse.

Ge rådet till lantbrukaren att kalla de övriga deltagarna till stämma där en styrelse väljs och där det, informeras om samfällighetens skyldigheter. Där kan också informeras om andra möjlighet självklart men har man nytta av diket så behöver det underhållas och det är samfälligheten som är ansvarig.

Styrelsen beslutar sedan att underhållet ska göras och alla är med och betalar.

Går det inte att få till en styrelse så kan man ansöka om en förordnad syssloman hos Länsstyrelsen. Detta sätt kostar förstås dikningsföretaget mycket mer. Det kan också innebära att de får en syssloman som inte är så insatt i deras fall eller i juridik och teknik kring markavvattningsföretag, vilket i sin tur kan innebära ännu högre kostnader.

Detta kan eventuellt vara ett sätt att motivera att man kommer igång.

Ett annat sätt att motivera grannarna som inte är aktiva är att ta upp värdet på marken. En mark med bra dränering där underhållet sköts kan motivera flera spekulanter och ett högre pris vid en försäljning. Detta kan dock vara en svår fråga att ta upp. Ekonomi är inte alltid lätt att tala om och det kan också vara så att man mer hoppas på att någon nära släkting ska ta över gården. Vet man om sådana förutsättningar kan man motivera med att lämna över en välförvaltat och skött gård.

Man kan även diskutera en tillfällig överenskommelse där den intresserade lantbrukaren betalar mer just denna gång men det är inte att rekommendera.

greppa näringen

Fall 5

Foto: Tilla Larsson

En lantbrukare berättar för dig att hon planerar ett underhåll i sitt enskilda dike. Marken är beläget i närheten av ett naturreservat. Området är mycket artrikt och det förekommer mycket fågel och vilt. Hon berättar också att det på grannens mark alldeles i närheten har gjorts iakttagelser av Mindre vattensalamander.

Vad behöver lantbrukaren göra och vad ska hon tänka på när det gäller själva underhållet?

Området är mycket artrikt och det förekommer mycket fågel och vilt. Här är det extra viktigt att tänka på att beakta de allmänna hänsynsreglerna **MB Kap 2:**

2 § Innebär att man ska skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.

3 § Innebär att man ska utföra skyddsåtgärder, vidta de försiktighetsmått m m för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Det har även iakttagits Mindre vattensalamander på grannens mark. Lantbrukaren bör kolla upp om detta är en hotad art i artportalen eller via kontakt med länsstyrelsen. Gäller "artskydd" behöver lantbrukaren vända sig till Länsstyrelsen för att ansöka om dispens från artskyddet för att kunna underhålla i diket.

Det är också bra att lantbrukaren är påläst och på så sätt kan hävda sin skyldighet att underhålla enligt **MB 11:17** det vill säga " Den som äger en vattenanläggning är skyldig att underhålla den så att det inte uppkommer skada för allmänna eller enskilda intressen genom ändringar i vattenförhållande."

I beslut om dispens ger länsstyrelsen råd och tips på hur lantbrukaren ska utföra sitt underhåll för ta största möjliga hänsyn. Länsstyrelsen kan också upplysa om när tidpunkten för underhållet är lämplig i området.

Om lantbrukare inte får dispens bör länsstyrelsen ansöka om utrivning av diket – en lantbrukare kan inte ha kvar anläggningen och medföljande underhållsskyldighet om han/hon sedan inte fått dispens och möjlighet att utföra det underhåll han är skyldig att utföra.

Det har gjorts en upptäckt att ett stort kantras har skett på en sträcka i ett stort vattendrag. Raset gör att vattendraget riskerar att börja ta en ny väg om det inte åtgärdas snabbt! Det är lite oklart om sträckan ingår i ett dkningsföretag eller ej.

Vad har markägaren för skyldigheter och rättigheter om sträckan:

1. ingår i en samfällighet?
2. är ett naturligt vattendrag?
3. är ett enskild dike?

1. Om sträckan ingår i en samfällighet har du all rättighet att åtgärda raset enligt **Miljöbalken, MB 11:15 §** " *Tillstånd enligt detta kapitel behövs inte för att utföra rensningar för att bibehålla vattnets djup eller läge eller för att omedelbart återställa ett vattendrag som har vikit från sitt förra läge eller som på något annat sätt har förändrat sitt lopp.*" eller enligt **Lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet 2:5 §** " Den som är beroende av att vattenförhållandena består har också sådan rådgighet att för att utföra rensningar för att bibehålla vattnets djup eller läge eller *för att omedelbart återställa ett vattendrag som har vikit från sitt förra läge eller som på något annat sätt har förändrat sitt lopp.*"
2. Om sträckan är ett naturligt vattendrag. De har rätt att återställa enligt lagen enligt **Miljöbalken, MB 11:15 §** och **Lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet 2:5 §** ". Utveckla försiktigheten om naturligt vattendrag. I naturliga vattendrag gäller främst denna rätt just vid plötsliga förändringar. I naturliga bara rätt göra det som medför skada, t.ex. underhålla genom att ta bort nedfallet träd, sten, erosionskydda och dylikt.
3. Om sträckan är ett enskilt dike har du all rättighet att åtgärda raset enligt **Miljöbalken, MB 11:15 §** och **Lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet 2:5 §** ". Enligt punkt 1

Lantbrukaren har sitt dike nedströms en gammal nedlagd garvindustri för läderarbeten. En verksamhet som tidigare pågått under många år. Lantbrukaren tycker att det är dags att underhålla i diket.

Vad gör han?

Lantbrukaren har ett ansvar för att underhålla, men också en skyldighet att göra det på ett så miljömässigt bra sätt som möjligt och med kunskap. Här är det kunskap kring garvindustrin och eventuella utsläpp och föroreningar som kan vara kvar från den verksamheten som är relevant. Kan det finnas föroreningar i rensmassorna så måste de hanteras på ett annorlunda sätt än vanligt, då kan de troligen inte bara läggas på närmaste strand utan kan behöva deponeras.

Att deponera massorna betyder ökade kostnader:

- Transport till en deponi – vilken deponi beror av vilken/a föroreningar det gäller.
- Deponikostnad per vikt/volymsenhet troligen, samt baserat på vad massorna innehåller
- Analyskostnader – för att utreda vilka ämnen det faktiskt finns i massorna. Vissa deponier har också olika klasser utifrån koncentrationer av massorna.

För lantbrukaren kan detta betyda en massa krav och ökade kostnader vid hantering av underhållsmassorna. Den som har orsakat miljögifterna, ska betala enligt PPP, så det bör vara industrin som ska betala. Är industrin nedlagd kan ansvaret istället falla på fastighetsägaren. Det finns också en del fonder där man kan söka pengar för att rena utsläpp där industrin är nedlagd.

Kan vara bra att lösa detta innan underhållet oavsett hur det löser sig, så att man vet.

Steg 1. Skaffa kunskap om vad det kan vara för föroreningar och hur det ska hanteras. Kolla upp deponier t ex.

Steg 2. Prata med relevanta personer, som kommunen, fondansvariga och fastighetsägare och diskutera och försök komma överens.

Steg 3. Se om kommunen har kolla på föroreningen, sker det fortfarande läckage från sediment i en uppströms sjö eller annat som ökar risken att föroreningen är kvar längre in i framtiden. Man bör uppmuntra kommunen att jobba för att rena uppströms så problemet minskar här.

greppa näringen

Fall 9

En lantbrukare har en fin betesmark som är klassad med "Särskilda värden" enligt jordbrukarstöden i Landsbygdsprogrammet. Hennes dike som bitvis är rätat någon gång på 70-talet håller nu på att gå igen på grund av sediment och djurtramp. Lantbrukaren vet inte om hon får lov att göra underhåll i diket.

Vad ger du henne för råd?

Troligen är det en laglig anläggning, om än en utan tillstånd, alltså ett enskilt dike.

Man har skyldighet att underhålla sina anläggningar, enligt MB 11:17.

Kan andra skadas (uppströms, granne) så är det ytterligare motiverat att utföra underhåll.

Betesmarken ser ut som den gör delvis för att diket rinner det. Det kan vara så att de särskilda värdena också på sikt försvinner om man inte fortsätter att underhålla diket. Man bör dock försöka minimera påverkan och bara underhålla där det behövs. Man bör också fundera på hur man kan minimera t ex djurtramp i framtiden och om det finns någon åtgärd man kan göra för att minska sedimentationen (sedimentationsdamm, åtgärder för att minska erosion uppströms t ex)

Det som gäller är:

1. Skyldighet att underhålla
2. Titta på möjlighet att få till dränering men minimera påverkan på betesmarken – t ex titta på vilka maskiner som används.
3. Utför åtgärder för att minska behovet av underhåll i framtiden, såsom att minimera risken för djurtramp, t.ex. att stensätta övergångar.

En annan fundering som går utanför underhåll är om man vill ha en annan utformning/placering av diket för att i framtiden minimera påverkan på betesmarken. Det är dock vattenverksamhet och kräver en rättsprocess.

Lantbrukaren är orolig för han har hört talas om att kommunen planerar att bygga nya bostäder uppströms dikningsföretaget och tänker släppa på dagvatten från de nya hårdgjorda ytorna. Även för 20 år sedan exploaterade kommunen och efter det har man haft tätare översvämningar och mer problematik med igenväxning.

Vad ger du lantbrukaren för råd?

Det skiljer sig mellan hur man hanterar befintliga och nya utsläpp. Relevant juridik är Lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet (LSV), kapitel 3, paragraf 5 och framåt. Sker utsläpp av dagvatten till dikningsföretaget är de sakägare. Annars ska de skicka in i detaljplan(dp)-skedet. Kommunen kan fastställa sin dp, men de kan inte börja bygga utan att denna fråga är löst. Dikningsföretaget kan ställa krav på fördröjning, erosionskydd, delaktighet mm och även att kommunen måste söka tillstånd.

Det är svårt att göra något åt utsläppen från tjugo år sedan. Man behöver bara aktiv och med i processen. Man kan berätta att de haft en viss effekt på flöde och översvämningar, men man kan inte kräva att åtgärder görs för endast tidigare utsläpp.

I samband med processen kring de nya utsläppen kan dock de gamla utsläppen föras fram som en del i motiveringen till att nya utsläpp inte får plats i diket. Informera om att man haft problem av tidigare ökade flöden efter den tidigare exploateringen och att ytterligare ökning på grund av hårdgjorda ytor kommer att ge problem både på åkermarken men även för det exploaterade område som riskerar att inte bli av med allt sitt vatten. I samband med åtgärder för nya utsläpp behöver man titta på helheten i beräkningarna och därmed ta med även de äldre utsläppen i beräkningarna av t ex ett fördröjningsmagasin.

greppa näringen

Fall 11

Vad bedömer ni har hänt här och vilken underhållsmetod kan vara lämplig?

Här har man inte underhållit i diket på 30 år och sedimenten har kunnat bild bankar där vegetation har etablerat sig. Marken runt om har tidvis varit kraftigt översvämmade (flera hundra meter upp) på vardera sida. Detta har bidragit till snabbare och snabbare anrikning av sedimentbankar. Detta har gjort att fosfor och lerpartiklar dragits ner i diket då vattnet sjunkit undan. Med bristerna i underhållet har större och större översvämnningar skett då vattnet inte fått plats i diket.

Går det att jobba för att motverka detta?

Man bör underhålla och försöka undvika att vänta så länge i framtiden.

Man skulle kunna fundera på även nedanstående åtgärder, men vår rekommendation är att man först testat att underhålla och göra det med ca 5 års intervall under en tid.

Flackare slänter, bredare dike, tvåstegsdike? Öka kapaciteten vid högflöden, inte för att öka markavvattningen vid medelflöde utan för att minimera översvämnningen av kringliggande mark och därmed påföljande läckage av sediment och fosfor.

greppa näringen Fall 13

Bilden illustrerar ett enskilt dike där sträckan X-Y behöver underhållas. Fastighetsägare A, C och D är överens om underhållet medan B inte är intresserad och heller inte vill betala.

Hur bör man göra och vad ska respektive markägare betala?
Vad ger du lantbrukaren för råd?

Det är bra att försöka få med B. I ett enskilt dike så betalar man baserat på dikessträcka inte markens nytta så B bör stå för ca 1/6 av kostnaden om de gör et gemensamt underhåll.

1. Ta ett enkelt samtal med B där du/ni informerar B om att ni har skyldighet att underhålla diket och att ni eller någon annan skulle kunna stämma hen om det inte utförs.
2. Be B ringa länsstyrelsen/jordbruksverket och själv fråga vad som gäller för underhåll av diken. Stämmer det ni säger att man har skyldighet – ibland kan det räcka med att någon annan utomstående säger samma sak.
3. Får ni inte med B finns det några vägar att gå:
 - a. Underhåll utan B och dela på den kostnaden. Ni kan få rätt att beträda B's mark men måste informera om det innan, men kanske går det att helt utföra underhåll från C's sida?
 - b. Anmäla B för tillsyn till länsstyrelsen är svårt eftersom B och C delar ansvaret på den sträckan och man då anmäler C också indirekt.
 - c. Skapa en samfällighet av diket. B tvingas med i samfälligheten. OBS detta i sig kostar troligen mycket mer än flera underhåll.
 - d. Försök få med B genom att låta B betala en mindre andel. Detta kan t ex vara relevant om ni ser att B i en samfällighet troligen skulle få mindre andel pga mindre nytta (smalare skifte på B's sida diket, alternativt brantare lutning på Bs sida)
4. Får ni med B, skriv gärna en överenskommelse som gäller för även framtida underhåll. Så länge ni alla är kvar gäller denna.

Obs om ni underhåller utan B eller låter B betala mindre så finns det en viss risk att ni får göra samma sak även vid framtida underhåll.

ÖVERENSKOMMELSE
I samband med anställnings upphörande

Marken Medvetta AB med organisationsnummer 550891-1234 och adress Rindögatan 100 20 LINDHOLM Hälsöbygd under besöksnamnet "Arbetsgruppen" och Zara Zavanic med organisationsnummer 550891-1234 och adress Långgatan 41 202 20 LINDHOLM Hälsöbygd under besöksnamnet "Fartarna" och personnumret 123456789 för tillståndet överenskommer följande:

1. Arbetsgruppen skall vara arbetsbefriad under tiden från 2016-09-28 fram till anställningens upphörande 2016-07-28. Arbetsgruppen skall ändå erhålla full löneutbetalning till och med 2016-07-28.

2. Zara Zavanic Fartarna tillgätnar och åberopar enligt överenskommen anställningsavtal i samband med att Arbetsgruppen blivit arbetsbefriad. Detta innebär att alla praktiska åtgärder kring anställningens upphörande såsom anmälan till försäkring, försäkringsskatt, sjuklön, sjuklösa och övriga tillräckliga åtgärder skall tas 2016-07-28.

Det åberopade underlaget för att Arbetsgruppen och Arbetsgruppen anses dömda av Fartarna ska utgå från:

Överenskommen för uppgifter i tillägg till avtal. av alla Fartarna tillgätnar sig till:

Lufala, 2016-05-21	Lufala, 2016-05-21
Arbetsgruppen	Arbetsgruppen

David Davidson, Personalsamordnare Zara Zavanic

Lantbrukaren köpte för 7 år sedan en ny fastighet. Nu kommer grannen och vill att man underhåller diket. Med sig har han en överenskommelse mellan sig och tidigare fastighetsägare där denne tar på sig 70 % medan grannen tar 30 %. Detta då grannens fastighet är smalare längst med diket och nyttan bedömd som mindre.

Vad ger du lantbrukaren för råd?

Överenskommelser gäller endast för de personer som skrivit på så den gäller inte för honom. Han har ej skrivit på – behöver ej följa överenskommelsen. I enskilda diken går man efter sträcka av diket och delar man så man har varsin sida betyder detta 50/50 av kostnaden.

En aspekt här är dock också grannsämjan. Fråga grannen vad underhållen har brukat gå på och är summan inte så stor så kanske man kan gå med på att betala mer för att få en bättre relation med den nya grannen. En rekommendation är dock att inte skriva på någon ny överenskommelse förrän efter minst ett underhåll så att man ser att summan stämmer.